

Силабус навчальної дисципліни «Світоглядні засади формування культури української наукової мови»	
Напрямок підготовки	Доктор філософії
Галузі знань	03 Гуманітарні науки 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальності	035 Філологія 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-наукові програми	Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство Сучасні наукові освітні студії: педагогіка, методика навчання іноземних мов і культур, наукова англійська мова
Статус дисципліни	Дисципліна загальної підготовки
Мова навчання	Українська
Семестр	I
Кількість кредитів ЄКТС	3
Форма підсумкового контролю	Іспит
Викладач	Баган Мирослава Петрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології КНЛУ.
Анотація навчальної дисципліни	<p>Дисципліна «Світоглядні засади формування культури української наукової мови» належить до переліку дисциплін загальної підготовки аспіранта. Вона поглиблює базові теоретичні знання аспірантів про науковий стиль української мови, природу мовної норми, особливості підготовки наукового тексту, необхідні для успішної презентації результатів наукової діяльності. Особливу увагу буде звернено на розширення уявлень аспірантів про українську наукову мову шляхом формування мовно-комунікативної, мовно-термінологічної, дослідницької компетентності, аналізу мовних засобів наукового тексту. Вивчення дисципліни має на меті виховати мовний смак і мовне чуття, критичне ставлення до ненормативного мовлення; аргументовано, спираючись на словники і мовленнєві зразки, оцінювати власне наукове мовлення та мовлення інших авторів наукового продукту.</p> <p>Курс охоплює один організаційний модуль і три змістовних модулі. У першому змістовому модулі «Функційні особливості наукового стилю української мови» аспіранти отримують відомості про специфічні комунікативні ознаки наукового стилю, які забезпечують ефективне використання його засобів у фаховій діяльності науковця й освітянина. Модуль передбачає з'ясування обсягу та кореляції понять <i>науковий стиль, науковий дискурс, науковий текст, науковий жанр, науковий підстиль</i>. Об'єктом вивчення буде також типологія наукових підстилів і жанрів.</p> <p>Другий змістовий модуль «Мовно-стилістичні норми наукового викладу» знайомить аспірантів з новітніми рекомендаціями вітчизняних мовознавців щодо коректного слововживання та побудови синтаксичних конструкцій у науковому мовленні. Аспірантам буде запропоновано заглибитися в проблеми термінології наукового стилю, термінної паронімії, невиправданого уживання кальок з російської мови, наукового жаргону, припустимого вживання тропів та стилістичних фігур у наукових текстах.</p> <p>Мета третього змістового модуля «Основні вимоги до написання й оформлення наукових текстів різних жанрів» – формування умінь аспірантів коректно писати ефективні тексти базових наукових жанрів: наукової статті, дисертаційної роботи,</p>

	автореферату, рецензії, наукової доповіді. Увагу аспірантів буде звернено на специфіку композиційної будови названих жанрів, їхні комунікативні функції, основні кліше та структурно-семантичні особливості.																		
Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)	3 кредити ЄКТС; 90 год. <table border="1" data-bbox="539 244 1398 490"> <thead> <tr> <th></th> <th>Денна форма навчання</th> <th>Заочна форма навчання</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>лекції</td> <td>20 год.</td> <td>6 год.</td> </tr> <tr> <td>семінарські заняття</td> <td>–</td> <td>–</td> </tr> <tr> <td>практичні заняття</td> <td>10 год.</td> <td>4 год.</td> </tr> <tr> <td>консультації</td> <td>–</td> <td>–</td> </tr> <tr> <td>самостійна робота</td> <td>60 год.</td> <td>80 год.</td> </tr> </tbody> </table>		Денна форма навчання	Заочна форма навчання	лекції	20 год.	6 год.	семінарські заняття	–	–	практичні заняття	10 год.	4 год.	консультації	–	–	самостійна робота	60 год.	80 год.
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання																	
лекції	20 год.	6 год.																	
семінарські заняття	–	–																	
практичні заняття	10 год.	4 год.																	
консультації	–	–																	
самостійна робота	60 год.	80 год.																	
Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	<p><i>Знати:</i> традиційні стилеві ознаки української наукової мови, специфічні риси писемної та усної форм наукового стилю української літературної мови, основні жанрові різновиди наукового стилю, лексичні, граматичні, синтаксичні, орфоепічні норми української літературної мови.</p> <p><i>Вміти:</i> читати і сприймати науковий текст: виділяти головну і другорядну інформацію; аналізувати тексти наукового стилю різних жанрів (анотація, тези, стаття, рецензія, відгук); працювати з науковою, довідниковою літературою; редагувати текст наукової роботи згідно з вимогами наукового стилю, зокрема й з використанням сучасних інформаційних технологій.</p> <p>Для успішного освоєння дисципліни аспіранти повинні володіти знаннями в галузі лексикології, фразеології, граматики й синтаксису й стилістики сучасної української літературної мови. Знання та навички, отримані в результаті вивчення цих курсів, формують необхідну базу для опанування курсу «Світоглядні засади формування культури української наукової мови» і мають високий ступінь кореляції з ним.</p>																		
Мета вивчення дисципліни	сприяти <i>формуванню в аспірантів системи наукових знань</i> про специфіку українського наукового дискурсу; <i>розширити їхні уявлення про</i> мовні засоби наукового викладу та принципи побудови різножанрових наукових текстів; <i>розвинути потребу в</i> нормативному вживанні засобів наукової мови та професійної комунікації для успішної презентації результатів наукової діяльності; <i>привчити аспірантів</i> контролювати власне наукове мовлення відповідно до максим ефективного спілкування; <i>удосконалити</i> професійні і особистісні якості аспірантів, необхідні для їхньої науково-дослідної та викладацької діяльності.																		
Компетентності, які аспірант набуде в результаті навчання																			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Усвідомлення важливості грамотного, логічного, зв'язного, послідовного викладу власних здобутків у різних підвидах наукового дискурсу, підвищення комунікативної культури аспірантів, розширення їхнього світогляду й професійних умінь. 2. Здатність орієнтуватися жанровому розмаїтті наукового дискурсу й створювати наукові тексти різного функційного призначення (анотація, тези, стаття, рецензія, відгук, автореферат, монографія та ін.) 3. Здатність виявляти й корегувати стилістично не вдалі або прагматично не ефективні компоненти наукового мовлення, перевіряти й критично осмислювати власні наукові судження. 4. Здатність конструктивно й неупереджено аналізувати філологічні проблеми на засадах академічної доброчесності та етики наукової співпраці. 5. Здатність прогнозувати ефективність наукового викладу, шукати оптимальні засоби вираження думки відповідно до обставин і мети комунікативної ситуації. 6. Здатність вільно застосовувати норми української наукової мови в діяльності науковця та освітянина, розвивати й удосконалювати чуття мови в собі та інших учасниках наукового дискурсу. 7. Здатність доводити наукові гіпотези, здійснювати критичний огляд наукової літератури, презентувати результати наукового дослідження. 8. Здатність цінувати й пропагувати високу культуру наукового мовлення, усвідомлювати його цінність, ефективність і важливість, стежити за новітніми публікаціями та нормативними виданнями у галузі сучасної української мови. 9. Здатність налагоджувати та підтримувати контакти з учасниками наукового дискурсу незалежно від їхніх національних, гендерних, вікових, освітніх ознак, вільно обговорювати філологічні проблеми в усному та писемному форматах наукового мовлення, чітко й етично аргументувати власну думку. 10. Здатність поглиблювати знання з української літературної мови, шліфувати власні стилістичні вміння, опановувати новітні форми контролю за грамотністю та логічністю наукового викладу. 																			

Результати навчання з дисципліни

1. Знати мовні особливості писемної та усної форм наукового стилю української літературної мови, основні жанрові різновиди наукового стилю, традиційні стильові ознаки української наукової мови, відомості з історії становлення і розвитку наукового стилю української мови.
2. Критично аналізувати та оцінювати власне наукове мовлення, прицільно застосовувати оптимальні засоби вираження думки.
3. Дбати про власну комунікативну культуру, усвідомлювати необхідність її збагачення та постійного вдосконалення.
4. Дотримуватися лексичних, граматичних, синтаксичних, орфоепічних норм сучасної української літературної мови; застосовувати доречні мовні кліше у написанні наукових статей, анотацій, дисертаційної роботи, рецензій, наукових презентацій.
5. Прогнозувати й застосовувати ефективні стратегії створення наукового тексту з огляду на особливості читацької аудиторії, вимоги видавців, комунікативну мету тексту тощо.
6. Використовувати новітні інформаційні методології для верифікації грамотності й стильової довершеності наукового мовлення.
7. Вирішувати проблеми уживання терміної лексики, побудови синтаксичних конструкцій, урізноманітнення наукового викладу, посилення власних міркувань, припустимої експресивізації наукового тексту та ін.
8. Володіти культурою усного виступу, упевнено й аргументовано висловлювати власну думку в наукових дискусіях, полеміці, обговореннях наукових праць, демонструючи щире зацікавлення та повагу до наукових опонентів.
9. Ефективно користуватися інформаційними джерелами для вирішення проблем мовного оформлення наукових здобутків, вміти вибирати оптимальний варіант оформлення думки у дискусійних, неоднозначно трактованих мовних контекстах.
11. Вміти аргументовано й чітко доводити наукові гіпотези, об'єктивно й критично виконувати огляд наукової літератури, паспортизувати її відповідно до різних вітчизняних і міжнародних стилів бібліографічного опису.
12. Володіти методикою критичного читання й редагування наукових текстів.

Тематичний план занять

№ з/п	№ і назва теми (включно із темами, що винесені на самостійне опрацювання)	Кількість годин							
		Денна / вечірня форма				Заочна форма			
		Разом	у тому числі			Разом	у тому числі		
лек-ції	семінарські / практичні заняття		само-стійна робота	лек-ції	семінарські / практичні заняття		само-стійна робота		
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Функційні особливості наукового стилю української мови									
1.1.	Наукова мовна культура – основа професійної діяльності. Мета, ознаки стильова й жанрова диференціація наукового мовлення. Формування наукового стилю української літературної мови	8	2		6	6			6
1.2.	Мовні норми сучасної української літературної мови: ознаки, типологія, функції. Динаміка норм	8	2		6	10	2		8
Змістовий модуль 2. Мовно-стилістичні норми наукового викладу									

2.1.	Лексичні норми наукового стилю. Проблеми терміновживання, паронімів, синонімів та калькування у сучасних наукових текстах	8	2		6	8			8
2.2.	Граматичні норми наукового мовлення. Проблеми керування й узгодження слів. Синтаксичні кліше.	8	2		6	8			8
2.3.	Експресивність наукового мовлення: проблема використання тропів та стилістичних фігур у наукових текстах	8	2		6	8			8
Змістовий модуль 3. Основні вимоги до написання й оформлення наукових текстів різних жанрів									
3.1.	Наукова стаття як самостійний науковий твір.	10	2	2	6	10	2	2	6
3.3.	Сучасні вимоги до написання й оформлення дисертаційної роботи.	10	2	2	6	10	2	2	6
3.2.	Сучасні вимоги до написання й оформлення автореферату дисертації	10	2	2	6	10			10
3.3.	Культура наукового рецензування	10	2	2	6	10			10
3.4.	Культура усного наукового мовлення. Композиційно-логічна побудова усної наукової доповіді, виступу	10	2	2	6	10			10
Усього годин		90	20	10	60	90	6	4	80

Система оцінювання результатів навчання

Навчання аспірантів з дисципліни «Світоглядні засади формування культури української наукової мови» підлягає *вхідному, поточному, модульному та підсумковому (семестровому) контролю*. Механізм і критерії оцінювання оприлюднює кафедра української філології та славістики на своєму сайті та інформаційному стенді. Викладач повідомляє їх аспірантам на початку навчального року.

Вхідний контроль є передумовою успішної організації вивчення дисципліни. Він дає змогу визначити наявний рівень знань аспірантів і слугує орієнтиром для реалізації індивідуального підходу в процесі викладання дисципліни та визначенні форм організації освітнього процесу і методів навчання.

Поточний контроль успішності аспірантів здійснюється протягом семестру. Під час опанування навчального матеріалу оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності аспіранта. Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок аспірантів із зазначеної теми (зокрема й самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності аспірантів здійснюється *за накопичувальною системою*.

Система оцінювання результатів навчання аспірантів з дисципліни «Світоглядні засади формування культури української наукової мови»

Види навчальної діяльності аспіранта	Аудиторна навчальна робота аспіранта				Самостійна навчальна робота аспіранта	Модульна контрольна робота
	Практичне заняття 1	Практичне заняття 2	Практичне заняття 3	Практичне заняття 4		
					Стилістичний аналіз (кейс-метод)	
Максимальна кількість балів	5	5	5	5	30	20

Модульний контроль. Семестровому контролю з навчальної дисципліни «Світоглядні засади формування культури української наукової мови» передую написання аспірантами модульної контрольної роботи.

**Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з дисципліни
«Світоглядні засади формування культури української наукової мови»**

Модульна контрольна робота містить 3 практичні завдання (1 – редагування наукового тексту; 2 – добір мовних кліше для певної комунікативної ситуації наукового дискурсу; 3 – відповідь на теоретичне питання), з яких кожне оцінюється за наступними *критеріями*:

20 балів виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв’язання завдання.

15-20 балів студент отримує за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні помилки у викладі теоретичного матеріалу і практичного розв’язання проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

10-15 балів виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

10 балів і менше виставляється за умови відсутності вичерпаної відповіді на питання, наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань аспіранта.

Оцінка за МКР є середнім арифметичним оцінок за кожне з 3 завдань МКР.

Максимальна кількість балів за виконану МКР становить 20.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання аспірантів на завершальному етапі вивчення дисципліни.

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контроль – <i>іспит</i>	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота аспіранта 2. Модульна контрольна робота (МКР) 3. Іспит	50 20 30

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Світоглядні засади формування культури української наукової мови» проводиться у формі *іспиту* за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Екзаменаційний білет складається з усної (2 теоретичних питання) та письмової частин (редагування уривку з наукового тексту). Максимальний екзаменаційний бал становить 30. Викладач оцінює відповідь аспіранта на екзамені за 4-бальною шкалою. Ця оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«відмінно» – 30 балів;

«добре» – 23 бали;

«задовільно» – 18 балів;

«незадовільно» – 0 балів.

Якщо аспірант на іспиті отримав підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою «не зараховано», то, крім цієї оцінки, у відомості обліку успішності йому незалежно від набраного семестрового рейтингового балу виставляється оцінка FX за шкалою ЄКТС і 0 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	незадовільно

Політика курсу

Аспірант вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Незалежно від форми здобуття третього рівня вищої освіти (очної (денної і вечірньої) і заочної) аспіранти зобов’язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної

	<p>дисципліни.</p> <p>У разі неможливості аспірантам вечірньої та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Аспіранти погоджують цей графік із викладачем і відділом науково-дослідної роботи. Графік повинен бути затверджений проректором з наукової роботи.</p> <p>Якщо аспіранти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедуру та форми терміни відпрацювання аспірантами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра методики викладання ІМ й ІКТ і доводить до відома аспірантів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання.</p> <p>Основні види відповідальності аспірантів за порушення академічної доброчесності: • повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); • повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; • відрахування із закладу освіти; • позбавлення академічної стипендії; • позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.</p>
<p>Рекомендована література</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баган, М. П. (2019). Кліше в сучасному українському науковому дискурсі: культуромовний і комунікативний аспекти. <i>Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики. Катерині Григорівні Городенській</i>. Видавничий дім Дмитра Бураго. 2. Баган, М. П. (2022). <i>Культура української наукової мови</i>: [посібник для самостійної роботи студентів]. Видавничий центр КНЛУ. 3. Баган, М. П. (2023). <i>Методи та організація сучасних філологічних досліджень: навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів</i>. Видавничий центр КНЛУ. 4. Баган, М.П. (2024). Формування культури мовного оформлення результатів наукових досліджень в електронних презентаціях. <i>Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія</i>. 2024. Том 40. 5. Бірта, Г. О., & Бургу, Ю.Г. (2014). <i>Методологія і організація наукових досліджень</i>: навч. посіб. «Центр учбової літератури». 6. Гораш, К. В. <i>Складові інформаційного забезпечення науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів</i>. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2179 7. Горбатюк, С. Є. (2014). Інформаційне забезпечення наукового дослідження: інституційно-правові аспекти. <i>Вісник Національної академії державного управління при Президентові України</i>. 4. С. 130-139. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2014_4_20 8. Медвідь, В. Ю., Данько, Ю. І., & Коблянська, І. І. (2020). <i>Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях)</i>: навч. посіб. СНАУ. https://agro.snau.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/11/20201113_100711.pdf 9. Омельчук, С. (2021). <i>Бути чесним у науці й навчанні</i>: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон. 10. Онуфрієнко, Г. С. (2009). <i>Науковий стиль української мови</i>: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. Центр учбової літератури. 11. Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти від 29.09.2022 р., протокол № 3. 12. Романченко, А. П. (2019). <i>Елітарна мовна особистість у просторі наукового дискурсу</i>: комунікативні аспекти. Одеський національний університет імені І.І.Мечникова. 13. Цимбал, Н. А. (2019). <i>Методи лінгвістичних досліджень</i>: навчальний посібник/ МОН України, Уманський держ. пед. ун.-т. імені Павла Тичини.

Додаткові ресурси

- Візаві.
<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11808/1/%D0%9C%D0%9B%D0%94.pdf>
14. Шепель, Ю. О. (2020). *Основи лінгвістичних досліджень* : навчальний посібник для студентів 3 курсу денної форми навчання спеціальності 035.04 Філологія. Дніпро.

http://sslab.com.ua/Home/Post/38/200--movnix-kl%D1%96she-dlya-stvorennya-naukovix-tekst%D1%96v-(chastina-1)?fbclid=IwAR3_B44siakLTp1yEBuaBHBGK9ws0ShyfY7XgX6bPWguk2kJloh6V6Iq-h4	200+ мовних кліше для створення наукових текстів
https://onlinecorrector.com.ua/uk/	Online Corrector
https://ukr-mova.in.ua/perevirka-tekstu	Сайт перевірки текстів на грамотність